

Folkeskolen: Fra kiv til partnerskab

Øretæverne har i de seneste uger haglet ned over folkeskolen. Lærerne underviser i blinde. Ledere og kommunale chefer er apatiske. Og ministeriet snorksover...

Ikke noget kønt billede. Især ikke, når vi taler om den samfundsinstitution, der mere end nogen anden skaber et fælles grundlag for vores samfund, og som uddanner børn til borgere i et af verdens mest tillidsfulde og demokratiske samfund.

Men er der hold i kritikken? Ja, fælles for kritikken er, at den har en saglig og rationel kerne, men at den i sit udtryk bliver så ensidig og skinger, at den forvrænger billedet. Tag nu kritikken af den manglende viden om undervisningens effekter. Det er sandt, at vi i folkeskolen i høj grad mangler forskningsbaseret viden om, hvordan forskellige undervisningsmetoder virker og skaber fremdrift i elevernes læring. Det er en kendt mangel, som længe har været påpeget af skolens interessenter. Men betyder det, at lærere og pædagoger ikke aner, hvad de foretager sig? I så fald skulle vi mene, at man kun ved noget, hvis det er påvist gennem kontrollerede videnskabelige forsøg. Hvor mange professioner kan påberåbe sig, at alle dens metoder bygger på viden fastlagt gennem sådanne forsøg? Ikke ret mange. Men det betyder ikke, at der ikke findes mange former for både erfaringsbaseret og teoretisk viden, som lærere og pædagoger bruger på en målrettet og reflekteret måde. Det må være underligt for en lærer, der har undervist i mange år og efteruddannet sig samvittighedsfuldt, at læse, at han tilsyneladende rager rundt i blinde...

Dette affærdiger ikke kritikens kerne. Nemlig, at vi har brug for at styrke en mere forskningsbaseret og eksperimentel tilgang til undervisning. Kritikken gør helt ret i at påpege, at vi kan styrke forskningsbaseringen af læreruddannelsen, og at vi kan få meget mere udbytte af de mange forsøg på skoleområdet, hvis vi forfiner design og evalueringsformer. Men kritikken går galt i byen, når den reducerer sig selv til kliché. Og hvad der er værre: Den skader sit eget formål. Den indikerer, at den praksisbaserede viden, som skolens medarbejdere skaber og vedligeholder, er ubrugelig. Og dette, selv om netop denne viden er et værdifuldt grundlag for en eksperimentel udvikling af indhold og kvalitet i skolen. Kritikken glemmer at forpligte sig på den åbenhed og nysgerrighed, som er indbegrebet af eksperimentel vidensudvikling.

Statsministerens 360 graders eftersyn af folkeskolen er en positiv anledning til at formulere og gennemtænke mål folkeskolens udvikling. På de indledende Marienborg-møder inviterede han skolens interessenter til et ægte partnerskab om folkeskolen. Denne meget positive anledning bør ikke spildes af klichépræget kritik og fingerpegning. Tværtimod skal vi sætte mål og skabe alliancer for en folkeskole, som kan ruste alle børn til at leve og klare sig i et videnssamfund. Det store spørgsmål er. Hvad skal være dagsordenen for et nationalt partnerskab om folkeskolen?

For det første må partnerne opnå en fælles forståelse af folkeskolens udfordringer. De består ikke blot i, at nogen ”snorksover” eller ”famler i blinde”. Skolen er brændpunktet i samfundets konfliktfyldte overgang fra et industrisamfund til et globaliseret videnssamfund. Vi kommer i stigende grad til at leve af at kunne omsætte viden i unikke produkter, som andre brug for, og kommer til at gøre dette i en mere global og netværksorienteret kultur, som bryder med kendte kulturelle og institutionelle skel. På den ene side betyder dette nye og mere komplekse kompetencekrav. Børn får brug for at lære at orientere sig i komplekse sammenhænge, begå sig i en globaliseret kultur, forstå andre, bringe sine faglige kundskaber i spil på kreative måder, omsætte ideer til produkter samt danne relationer og alliancer på tværs af kulturelle og institutionelle skel.

På den anden side skal børnene møde disse kompetencekrav på en mere individualiseret måde. Der er ikke længere enkle og autoriseret opskrifter på dannelse og kompetence. Hvert barn skal evaluere sig selv, sætte egne mål, reflektere over egen læring. På mange måder er det blevet mere kompliceret at være barn.

For mange børn og unge giver denne udvikling masser af spændende muligheder. Men den indebærer også en stor fare for social eksklusion og polarisering. De børn, der formår at navigere i det komplekse felt, får rige muligheder. De, for hvem kravene er for store, kommer let til at give op, melde sig ud eller søger at finde uddannelsesfjendske holdepunkter i destruktive grupper. Dette viser sig allerede nu i den store andel af unge, som ikke gennemfører en ungdomsuddannelse. Polarisationen er ikke alene en trussel mod vores velfærd og konkurrenceevne, men også mod vores fremtid som et demokratisk fællesskab. Den store udfordring er at få alle med.

Her kommer skolen til kort. Alt for mange børn profiterer ikke af de læringsmiljøer vi tilbyder:

- Omkring 20% gennemfører ikke en ungdomsuddannelse
- Omkring 15% forlader skolen med utilstrækkelige læsefærdigheder
- En voksende andel af børnene udskilles fra den almindelige undervisning til specialtilbud
- Og vi har for lidt forskningsbaseret viden om, hvad der virker

Dette er vores udfordring.

For det andet må et nationalt partnerskab sætte langsigtede mål og pejlemærker for skolens udvikling. Stat og kommuner bør indgå en flerårig aftale om forbedringer af de ovennævnte parametre. Altså om at flere gennemføre en ungdomsuddannelse, at færre forlader skolen med dårlige læsefærdigheder etc. Som en samlet målestok for skolens resultater vil vi kunne anvende elevernes uddannelsesparathed, altså vurderingen af om eleverne er rustede til at gennemføre en ungdomsuddannelse – med hensyn til både faglige, sociale og personlige kompetencer. Målene kan gøres særdeles operationelle og dokumenterbare.

For det tredje bør parterne fremme en eksperimentel og vidensbaseret skoleudvikling. National regulering skal ikke bygge på, at nogen har været på besøg på en spændende skole, ladet sig begejstre og nu vil lade alle andre følge skolens eksempel. Derimod kan partnerne med stor fordel udpege en række udviklingsområder, som vi ønsker at forbedre gennem stringente eksperimenter. For hver område kan vi danne et kvalitetsfællesskab af kommuner, der vil kaste sig ind i sådanne eksperimenter. Disse fællesskaber kunne omhandle udvikling af:

- Børnemiljøer, som skaber en stærkere sammenhæng mellem dagtilbud og indskoling med henblik på en tidlig indsats, der giver børn mere lige muligheder for at uddanne sig
- Ungemiljøer, som skaber et tættere samspil mellem skolens overbygning (7.-10. klasse) og ungdomsuddannelser, f.eks. ved at etablere overbygningskoler på et fælles campus med ungdomsuddannelserne.
- Udnyttelse af potentialer, der ligger i digitale læremidler
- En mere tidssvarende afgangsprøve, som giver en fremadrettet evaluering af elevens uddannelsesparathed.
- Stærkere faglige og mere forskningsbaserede miljøer på læreruddannelse og efter- og videreuddannelse.

Mulighederne er mange.

Det bliver spændende at se rejseholdets og statsministerens udspil i de kommende uger. Den vigtigste politiske præstation, som statsministeren kan yde, vil være at samle folkeskolens parter om fælles mål – at standse den ødelæggende kiv og påbegynde et partnerskab.

Klaus Majgaard
Formand for Børne- og Kulturchefforeningen
og børn- og ungedirektør i Odense Kommune